

Opdrachtgever

IWI

Inspectie Werk en Inkomen
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Opdrachtnemer

IWI

Onderzoek

*Onderzoek naar de vaststelling van het
vermogen voor de Wet werk en bijstand*

Startdatum – 1 september 2007

Einddatum – 1 september 2007

Categorie

*Toezicht en functioneren van sociale
zekerheid*

Onderzoek naar de vaststelling van het vermogen voor de WWB

Conclusie

Een bijstandsuitkering wordt alleen toegekend als een aanvulling op iemands inkomen en vermogen. Bij vermogen kan het gaan om eigen woningbezit, bank- en spaartegoeden en bezit van een auto. Als het saldo van de bezittingen en de schulden lager is dan de wettelijke vermogensgrens heeft de aanvrager recht op algemene bijstand. In dit rapport geeft de inspectie haar oordeel over de wijze waarop gemeenten het vermogen vaststellen bij de aanvraag van een uitkering.

Bron: Inspectie SZW

Link naar bestand

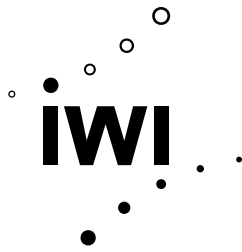
<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/e5qmn8vw>

Onderzoek naar de vaststelling van het vermogen voor de Wet werk en bijstand

Nota van bevindingen

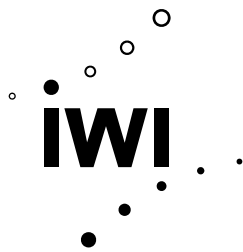

Onderzoek naar de vaststelling van het vermogen voor de Wet werk en bijstand

Nota van bevindingen

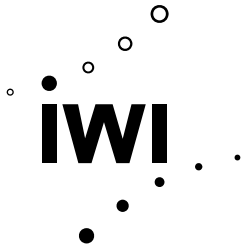

N07/16, juli 2007

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Bevindingen gemeentelijk beleid	9
2.1	Inleiding	9
2.2	Bank- en spaartegoeden	9
2.3	Eigen woning/woonschip	10
2.4	Bezit auto, caravan, camper en/of een pleziervaartuig	11
2.5	Antiek en sieraden	11
2.6	Waardepapieren, levensverzekeringen, en dergelijke	12
2.7	Andere vermogenscomponenten	12
2.8	Leefgeld	13
2.9	Schulden	13
2.10	Individuele vermogensgrenzen	14
2.11	Negatief vermogen	14
2.12	Beleid voor het interen van het meer dan bescheiden vermogen	15
2.13	Beleid voor de beschikking over het vastgestelde vermogen	15
2.14	Conclusie Invulling beleid, gegevensuitvraag en controle	16
3	Bevindingen dossieronderzoek	19
3.1	Inleiding	19
3.2	Algemeen	19
3.3	Rechtmatigheid en vaststelling vermogen	19
3.4	Vaststelling vermogen	20
3.5	Verificatie van de informatie en volgen van het eigen beleid	20
3.6	Conclusies dossieronderzoek	22
3.7	Overige bevindingen	23
4	Conclusies	25
	Bijlage: Toetsingskader	27

1 Inleiding

De Inspectie Werk en Inkomen (IWI) houdt namens de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) toezicht op de uitvoering van de Wet werk en bijstand (WWB) door het College van burgemeester en wethouders (B&W).

Als gevolg van het kabinetstandpunt over het advies van de commissie Brinkman hoeven gemeenten zich vanaf 2006 niet meer met een verslag over de uitvoering te verantwoorden over de rechtmatigheid van de uitvoering van de WWB. IWI heeft daarom besloten om het rechtmatigheidstoezicht op een andere wijze in te richten. De inspectie zal op basis van een risicogerichte benadering steeds een aspect van de uitvoering onderzoeken. In het eerste kwartaal van 2007 heeft IWI voor het eerst een (pilot) onderzoek ingesteld naar de vaststelling van het vermogen in het kader van de uitvoering van de WWB. Dit onderzoek moet behalve tot inhoudelijke uitkomsten ook leiden tot conclusies over de opzet en uitvoering van het aspectonderzoek.

De WWB heeft als doel om een inkomenswaarborg te bieden voor personen die niet kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van het bestaan. Vaststellen van het vermogen is een van de onderwerpen dat zowel bij de aanvraag als tijdens de periode van bijstandsverlening aan de orde komt. Voor het niet, het geheel of gedeeltelijk, in aanmerking nemen van bepaalde vermogenscomponenten biedt de WWB de gemeente op een aantal punten beleidsvrijheid. IWI vindt het onderzoek naar het in aanmerking te nemen vermogen en de vaststelling daarvan een risicovol aspect bij de bepaling van het recht op bijstand onder meer omdat hierbij veel informatie/documentatie opgevraagd, geïnterpreteerd, beoordeeld en geverifieerd moet worden.

De inspectie heeft onderzocht of de vaststelling van het vermogen binnen het wettelijke kader plaatsvindt en hoe gemeenten de hen toegekende beleidsvrijheid bij het onderzoek naar de vermogenssituatie van belanghebbende invullen en het al dan niet geheel of gedeeltelijk in aanmerking nemen van bepaalde vermogenscomponenten bij de vermogensvaststelling. Op grond van de bevindingen geeft de inspectie enerzijds een landelijk beeld over beleid en uitvoering en anderzijds een landelijk oordeel over de uitvoering. Het onderzoek heeft uitsluitend betrekking op de vermogensvaststelling bij de aanvang van de algemene bijstand.

Niet in het onderzoek is betrokken of gemeenten:

- tijdens de bijstandsverstrekking nagaan of er sprake is van een vermogensmutatie en of er gelet op het dan aanwezige vermogen nog recht op bijstand bestaat;
- in het kader van de bijzondere bijstand in draagkrachtregels hebben bepaald dat de wettelijke vrijlatingsbepalingen, met inbegrip van het vrij te laten bescheiden vermogen, bij de draagkrachtvaststelling buiten beschouwing worden gelaten.

Het landelijke oordeel heeft betrekking op:

- de uitvoering van het onderzoek naar de vaststelling van het vermogen;
- de rechtmatigheid van de genomen besluiten.

Voor zover sprake is van onjuiste uitvoering worden de oorzaken aangegeven.

Het landelijke beeld heeft betrekking op:

- de aspecten die gemeenten betrekken bij het onderzoek naar vermogen;
- het bepalen van de waarde van bezittingen en schulden;
- de vaststelling van het vermogen en de gevolgen van het overschrijden van de relevante vermogengrens;
- de mate waarin de uitvoering afwijkt van het eigen beleid;
- de belangrijkste verschillen tussen gemeenten.

Onderzoeksvragen

De inspectie wil op grond van het onderzoek antwoord geven op de vragen

- hoe vullen gemeenten de hen toegekende beleidsvrijheid in bij het onderzoek naar de vermogenssituaties van belanghebbende en het al dan niet geheel of gedeeltelijk in aanmerking nemen van bepaalde componenten bij de vermogensvaststelling?
- vindt de vaststelling van het vermogen binnen het wettelijke kader plaats?

Deze onderzoeksvragen zijn nader uitgewerkt in een aantal subvragen

- is de invulling van beleid, gegevens uitvraag en onderzoek in overeenstemming met de wet?
- wat zijn opvallende verschillen tussen gemeenten (invulling beleid, gegevensuitvraag en onderzoek)?
- voeren gemeenten de vaststelling van het vermogen rechtmatig uit?
- voeren gemeenten het eigen beleid correct uit?

Toetsingskader

De in de WWB opgenomen bepalingen over de vermogensvaststelling, gemeentelijke beleidsregels en de gemeentelijke werkinstructies gelden als toetsingskader voor IWI voor het oordeel over de rechtmatigheid van het beleid en de uitvoering. De alleenstaande of het gezin heeft recht op algemene bijstand als er geen in aanmerking te nemen vermogen is (artikel 19, jo artikel 31 WWB) mits aan de overige in de wet gestelde voorwaarden wordt voldaan. Hierbij wordt onder andere niet als vermogen in aanmerking genomen: het bij aanvang van de bijstand aanwezige vermogen voor zover dit minder bedraagt dan de van toepassing zijnde vermogengrens (artikel 34 WWB). In de bijlage is het volledige toetsingskader opgenomen.

Onderzoekopzet

Methodisch bestaat het onderzoek uit twee onderdelen. In de eerste plaats is het beleid van 25 gemeenten geïnventariseerd en geanalyseerd. Hiertoe zijn de relevante beleidsstukken verzameld. Aan de hand van een vragenlijst is het beleid van de gemeenten vastgelegd.

Vervolgens zijn er per geselecteerde gemeente twintig dossiers beoordeeld. De selectie van de dossiers is uitgevoerd op de aanvragen om bijstand in het derde kwartaal 2006, waarop een besluit is genomen. Aan de hand van een vragenlijst is per dossier informatie verzameld.

Bij de selectie van de gemeenten is rekening gehouden met de regio-indeling en met de grootte van de gemeenten. Omdat het aantal aanvragen in desbetreffende periode bij een kleine gemeente te klein is om onderzoek te verrichten, zijn vooral grotere gemeenten in het onderzoek betrokken. De 25 onderzochte gemeenten verzorgen samen bijna een kwart van de instroomgevallen in 2006. De uitkomst van het onderzoek kan gezien de kleine verschillen in aanpak tussen de gemeenten, gezien worden als representatief voor alle gemeenten vanaf 20.000 inwoners. Deze groep gemeenten verzorgt 93 procent van alle uitkeringsgerechtigden in Nederland.

Oordeel

Het landelijke oordeel wordt gebaseerd op de gegevens van het dossieronderzoek bij gemeenten. De onderwerpen van de vragenlijst heeft IWI gebruikt als uitgangspunt voor de beoordeling. Als toetsingskader voor het landelijk oordeel is het wettelijke kader leidend.

Landelijk beeld

Het landelijk beeld wordt samengesteld op grond van:

- a. analyse van het beleid, richtlijnen en werkinstructies van gemeenten;
- b. interview over het beleid, richtlijnen, werkinstructies en de inrichting van het onderzoek van gemeenten;
- c. de daadwerkelijke uitvoering van het beleid/de richtlijnen en het onderzoek door de gemeente aan de hand van het dossieronderzoek.

Beoordelen vermogen binnen het aanvraagproces

In dit onderdeel wordt in grote lijnen beschreven hoe binnen het proces van bijstandsverstrekking het onderdeel vermogensvaststelling verloopt. Bij de beoordeling van het recht op bijstand moet de gemeente onder andere vaststellen of sprake is van in aanmerking te nemen vermogen. Als het aanwezige vermogen minder bedraagt dan het vrij te laten bedrag staat dit vermogen bijstandsverlening niet in de weg. De aanvraag om bijstand wordt afgewezen indien de vermogensgrens wordt overschreden.

De eerste beoordeling van het in aanmerking te nemen vermogen vindt plaats bij de aanvraag om een bijstandsuitkering. Gebruikelijk is dat de gemeente de burger een inlichtingenformulier laat invullen waarop hij moet vermelden welke bezittingen en schulden hij heeft (de gegevensverzameling). Gemeenten vragen de burger om via het overleggen van bewijsstukken aan te tonen dat de gegevens op het inlichtingenformulier juist zijn (verificatie). Een aantal gemeenten voert daarnaast een controle uit om vast te stellen dat de gegevens juist en volledig zijn (validatie). Op grond van de gegevens, de verificatie en de controle wordt het in aanmerking te nemen vermogen vastgesteld.

Indien uit de gegevens blijkt dat de van toepassing zijnde vermogensgrens wordt overschreden, wordt de aanvraag om bijstand afgewezen. Als er recht op bijstand is en een uitkering wordt verstrekt, controleert de gemeente periodiek of het bij de aanvraag vastgestelde vermogen is gewijzigd. De gemeente kan in de beschikking opnemen welke vuistregel men hanteert bij het interen van surplusvermogen.

Uit de WWB blijkt dat voor het aspect vermogen gemeenten beleidsvrijheid hebben op de volgende punten:

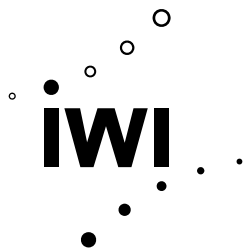
- de bepaling van de vermogensbestanddelen die de gemeente geheel of gedeeltelijk in aanmerking wil nemen;
- de invulling van het begrip redelijkerwijs beschikken;
- de beoordeling of bezittingen in natura naar hun aard en waarde algemeen gebruikelijk zijn dan wel, gelet op de omstandigheden van persoon en gezin, noodzakelijk zijn;
- de beoordeling of een schuld voldoende aannemelijk is gemaakt en of daaraan een terugbetalingsverplichting is verbonden;
- de vaststelling van de waarde in het economische verkeer ingeval van eigen woning/woonschip;
- het interen van vermogen als de vermogensgrens is overschreden;
- het in aanmerking nemen van vergoedingen voor immateriële schade.

Daarnaast behoort het op grond van artikel 53a, eerste lid, WWB tot de gemeentelijke bevoegdheid om te bepalen welke gegevens ten behoeve van de verlening van bijstand dan wel de voortzetting daarvan door de belanghebbende in ieder geval worden verstrekt en welke bewijsstukken worden overgelegd, alsmede de wijze en het tijdstip waarop de verstrekking van gegevens plaatsvindt.

Op grond van artikel 53a, tweede lid, WWB is het college tevens bevoegd onderzoek in te stellen naar de juistheid en volledigheid van de verstrekte gegevens en zonodig naar andere gegevens die noodzakelijk zijn voor de verlening dan wel de voortzetting van bijstand.

In hoofdstuk twee worden de bevindingen weergegeven van de hiervoor genoemde aspecten. Eerst worden de verschillende richtlijnen en het verificatiebeleid, die gemeenten hanteren bij het vaststellen van de waarde van de bezittingen, weergegeven. Vervolgens wordt ingegaan op de richtlijnen voor het vaststellen van de vermogensvrijlating, het interen bij meer dan bescheiden vermogen en het afgeven van de beschikking.

In hoofdstuk drie komen de uitkomsten van het dossieronderzoek aan de orde. In hoofdstuk vier zijn de conclusies van het onderzoek weergegeven.

2 Bevindingen gemeentelijk beleid

2.1 Inleiding

Onder vermogen wordt verstaan de waarde van de bezittingen waarover de alleenstaande of het gezin beschikt of redelijkerwijs kan beschikken, verminderd met de aanwezige schulden. De waarde van de bezittingen wordt vastgesteld op de waarde in het economische verkeer bij vrije oplevering

Ten aanzien van de invulling van de beleidsruimte heeft IWI geconstateerd dat sprake is van een bepaalde mate van uniformiteit omdat veel gemeenten hetzelfde handboek als uitgangspunt hanteren. Gemeenten kiezen daarbij enerzijds om het handboek in zijn geheel als beleid van de gemeente over te nemen (voorbeeldbeleid). Anderzijds vullen gemeenten onderdelen van het handboek in met eigen keuzen.

Twee van de onderzochte gemeenten hanteren een verkorte aanvraag methodiek. Een verkorte aanvraagprocedure wordt toegepast wanneer tijdens de eerste intake blijkt dat waarschijnlijk sprake zal zijn van een korte duur van bijstandsverlening. Deze gemeenten zijn van mening dat in dergelijke gevallen de energie zich moet richten op uitstroom en niet op intensieve administratieve procedures. Bij deze verkorte aanvraag ontbreekt een specifieke vraagstelling ten aanzien van het bezit van sieraden en antiek en overige vermogenscomponenten als aanspraak op erfenis en aanspraak op een deel van een onverdeelde boedel. Daarnaast wordt niet alle informatie geverifieerd.

In het vervolg van dit hoofdstuk komen de verschillen in beleid voor de gegevensverzameling en waardering van het vermogen en het verificatiebeleid tussen gemeenten aan de orde. Gegevensverzameling en waardering van het vermogen vormen hierbij het gedeelte van het proces waarbij de gemeente informatie aan belanghebbende opvraagt en de berekening van de waarde van zijn bezittingen en de schulden. Het verificatiebeleid is het beleid welke wordt gehanteerd om te beoordelen of de verstrekte informatie juist en volledig is.

2.2 Bank- en spaartegoeden

Gegevensverzamelingen en waardering van het vermogen

Voor bank- en spaartegoeden hanteren de gemeenten het beleid dat de saldi van alle lopende rekeningen van de belanghebbende, partner en eventuele minderjarige kinderen tot het vermogen behoren. Hier worden ook de buitenlandse bank- en spaartegoeden onder verstaan.

Bij de aanvraag om bijstand dient belanghebbende op het inlichtingenformulier de stand van het (de) saldo(i) van de rekening(en) te geven zoals vermeld op het (de) meest recente dagafschrift(en) voorafgaande aan de datum van aanvraag. Bij de meeste gemeenten wordt daarnaast nog dezelfde vraag gesteld voor de buitenlandse bank- en spaartegoeden. Bij een beperkt

aantal gemeenten wordt deze laatste informatie niet expliciet uitgevraagd, maar ervan uitgegaan dat onder de 'saldi van alle lopende rekeningen' ook die van buitenlandse bank- en spaartegoeden worden begrepen.

Bij vermoedens dat vermogen in het buitenland mogelijk aan de orde is, hanteren de gemeenten het beleid dat hier dan bijzondere aandacht aan wordt besteed. Onder andere wordt er in die situatie informatie over eventueel vermogen opgevraagd bij Internationaal Bureau Fraude informatie te Amsterdam.

Wijze van verificatie

Als verificatiebeleid hanteren de gemeenten dat alle bank- en spaartegoeden gecontroleerd dienen te worden. Nagenoeg alle gemeenten vragen inzicht in de dagafschriften van de drie maanden voorafgaande aan de datum van aanvraag. Een gemeente hanteert vier weken en er is een gemeente welke twee maanden als maatstaf gebruikt.

De gemeenten gaan divers om met het controleren van de verstrekte afschriften. Sommige gemeenten controleren alleen het begin en eindsaldo van de periode. Voor een beoordeling van de inkomsten en uitgaven over de gehele periode moet een bijzondere aanleiding zijn en is het beleid van deze gemeenten dat dit gemotiveerd aan belanghebbende kenbaar wordt gemaakt. Andere gemeenten controleren alle inkomsten en uitgaven op de afschriften zonder enige aankondiging.

De dossiervorming is ook verschillend. Sommige gemeenten maken alleen een kopie van de eerste en laatste afschrift van de drie maanden en andere gemeenten maken van alle afschriften kopieën.

2.3 Eigen woning/woonschip

Gegevensverzamelingen en waardering van het vermogen

De gemeenten gaan verschillend om met de waardevaststelling van de eigen woning/woonschip. Het grootste gedeelte van de gemeenten heeft in beleid vastgesteld dat de waardebepaling aan de hand van een door een beëdigde makelaar opgesteld taxatierapport plaatsvindt. Een aantal gemeenten baseert de waarde op de laatste WOZ aanslag en een aantal gemeenten heeft helemaal geen beleid op dit punt uitgewerkt.

Op het punt van vermogensvrijlating bij eigen woning is er geen beleidsvrijheid bij gemeenten. In de wet is hiervoor een bedrag van 43.700 euro (1 januari 2006) vastgelegd.

Is er sprake van overwaarde in de woning dan wordt de bijstand in de vorm van een geldlening verstrekt waarbij als zekerheid (krediet)hypotheek of (stil) pandrecht wordt bedongen. Het Besluit krediethypotheek uit de Abw-tijd is bij veel gemeenten omgezet in gemeentelijk beleid.

Wijze van verificatie

Het verificatiebeleid ten aanzien van bezit van eigen woning is divers. Sommige gemeenten vragen bij eigen woning bezit alleen de notariële akte van levering/ de koopovereenkomst op.

Bijstand in de vorm van een geldlening bij eigen woning is alleen mogelijk indien belanghebbende eigenaar is van de door hemzelf of zijn gezin bewoonde woning met bijbehorend erf. Gemeenten raadplegen daarom het GBA om vast te stellen of de aanvrager de eigen woning bewoont.

2.4 Bezit auto, caravan, camper en/of een pleziervaartuig

Gegevensverzamelingen en waardering van het vermogen

Het beleid binnen gemeenten is dat auto, caravan, camper en/of een pleziervaartuig bezittingen zijn die in beginsel meetellen voor de vermogensvaststelling. Voor de waardering van deze vermogenscomponenten is er beleidsvrijheid en de gemeenten gaan hier dan ook erg divers mee om. Een aantal gemeenten bepaalt voor de waarde van het bezit van een auto een normbedrag. Indien de auto minder waard is dan dit normbedrag wordt de waarde van de auto niet meegeteld bij het vermogen. Dit normbedrag varieert per gemeente die dit toepast van 2.000 tot 7.000 euro.

Veel andere gemeenten hanteren een leeftijdsgrens voor de auto. Deze varieert van zeven tot tien jaar. Bij een auto ouder dan de gehanteerde grens wordt de waarde niet meegeteld. Voor old timers en dergelijk wordt veelal afzonderlijk beleid geformuleerd.

Voor de andere goederen wordt er bijna geen beleid geformuleerd. Soms wordt vastgelegd dat dit per geval wordt beoordeeld en soms wordt een normbedrag genoemd voor het totaal van dit soort goederen.

Wijze van verificatie

Verificatie is als gevolg van de diversiteit van beleid verschillend. De meeste gemeenten hanteren voor de waardebepaling van de auto de ANWB koerslijst. Bij vermoedens van het verzwijgen van deze bezittingen wordt via een opsporingsfunctionaris of/en de RDW onderzocht of sprake is van een deze bezittingen.

Indien belanghebbende op het inlichtingenformulier vermeldt dat hij geen eigenaar is van een auto terwijl er uit de overlegde bank- en giroafschriften blijkt dat er afschrijvingen hebben plaatsgevonden in verband met betaling motorrijtuigenbelasting en/ of brandstof raadplegen sommige gemeenten de RDW om vast te stellen of sprake is van autobezit.

2.5 Antiek en sieraden

Gegevensverzamelingen en waardering van het vermogen

Naar het bezit van antiek en sieraden wordt op het inlichtingenformulier in de meeste gevallen afzonderlijk gevraagd. Bij een aantal gemeenten valt het onder het kopje overige bezittingen. Veel gemeenten hanteren het beleid om bij twijfel nader onderzoek uit te voeren. Tevens wordt beleid gehanteerd dat bij een eventueel huisbezoek goed geobserveerd dient te worden.

Stukken met emotionele waarde (bijvoorbeeld erfstukken) worden bij de meeste gemeenten buiten beschouwing gelaten. Een enkele gemeente hanteert het beleid dat boven een normbedrag 2.000 euro het bezit mee wordt geteld bij bepaling van het vermogen.

Wijze van verificatie

Het verificatiebeleid richt zich voornamelijk op de hoogte van de afgesloten inboedelverzekering, taxatierapport en de aankoopnota. De meeste gemeenten hanteren echter een vorm van maatwerk, waardoor per geval wordt beoordeeld welke informatie geverifieerd dient te worden.

2.6 Waardepapieren, levensverzekeringen, en dergelijke

Gegevensverzamelingen en waardering van het vermogen

Bij de meeste gemeenten is er geen beleid geformuleerd, maar wordt naar het bezit van waardepapieren zoals aandelen en obligaties, levensverzekeringen en lijfrente op het inlichtingenformulier gevraagd.

De meeste gemeenten nemen de stelling in dat indien aangegeven wordt dat er sprake is van waardepapieren, dit nader onderzocht wordt en de waarde van de opbrengst in het economische verkeer/de afkoopwaarde als vermogen wordt aangemerkt.

Een aantal gemeenten laat het bedrag van de uitvaartverzekeringen buiten beschouwing, indien dit niet bovenmatig hoog is. Het door gemeenten gehanteerde handboek geeft nog aan dat 'begravenissen in natura' niet tot de middelen moet worden gerekend. Een gemeente hanteert voor de reservering begrafenissen een normbedrag van 2268 euro. Dit is het bedrag dat eveneens wordt gehanteerd in de kwijtscheldingsregeling voor belastingaanslagen.

Wijze van verificatie

Het inlichtingenformulier is de basis van de verificatie. Indien er sprake is van bezit van waardepapieren worden de bewijsstukken verzameld. Sommige gemeenten gaan hier verder in dan anderen. In de meeste situaties worden alle lijfrentepolissen, levensverzekeringopolissen, spaarbrieven, koopsompolissen, beleggingscertificaten, taxatieoverzichten opgevraagd. Soms worden deze gescand en in het dossier opgenomen. Een aantal gemeenten gaat verder en vraagt ook de dividendoverzichten en belastingaangiften op en er wordt informatie ingewonnen bij de betreffende verzekeraar.

2.7 Andere vermogenscomponenten

Als algemeen uitgangspunt geldt ook hier weer. Niet alleen de bezittingen waarover de belanghebbende beschikt, tellen mee maar ook die waarover hij redelijkerwijs kan beschikken. Bij dat laatste gaat het bijvoorbeeld om goederen die redelijkerwijs te gelde kunnen worden gemaakt of om vorderingen die direct opgeëist kunnen worden dan wel te gelde kunnen worden gemaakt (schadevergoeding, aandeel in onverdeelde boedel etc.).

2.8 Leefgeld

Leefgeld is een bedrag dat in mindering wordt gebracht op de positieve saldi van lopende bank- en/of girorekeningen om de lopende uitgaven tot aan de eerste betaling van de algemene bijstand te kunnen bekostigen.

De gemeenten kunnen zelf bepalen of en zo ja, hoe zij hieraan invulling geven. Van de onderzochte gemeenten houden twaalf gemeenten geen rekening met leefgeld.

Gemeenten brengen een bedrag ter hoogte van de relevante norm in mindering op de positieve saldi met als maximum de positieve saldi (het in aanmerking nemen van leefgeld leidt dus nimmer tot een negatief vermogen). Sommige gemeenten nemen hierbij de vakantietoeslag niet mee. Er is één gemeente die uitgaat van 1,5 maal de relevante norm.

Een gemeente hanteert een normbedrag per groep (alleenstaande, eenoudergezin of gezin) waarbij het saldo vanaf een normbedrag als vermogen wordt aangemerkt, dit normbedrag wordt dan aangemerkt als leefgeld. Een andere gemeente hanteert het beleid dat contant geld tot 200 euro niet tot het vermogen wordt gerekend maar als leefgeld moet worden gezien.

2.9 Schulden

Gegevensverzamelingen en waardering van het vermogen

Gemeenten hanteren het beleid dat schulden alleen als zodanig worden erkend en op de bezittingen in mindering gebracht, als er sprake is van een voldoende aannemelijke, aantoonbare schuld en een daadwerkelijke concrete terugbetalingsverplichting. Op welke termijn de schuld moet worden terugbetaald is niet van belang.

Een aantal gemeenten hanteert bij de beoordeling de volgende vragen:

- Heeft de overdracht van de middelen destijds plaats gevonden?
- Is de schuld schriftelijk vastgelegd?
- Is er een rentebeding overeengekomen?
- Is er sprake van een daadwerkelijke verifieerbare aflossing van de schuld?
- Is er een (schriftelijke) regeling van terugbetaling van de hoofdsom?

Het gaat hierbij om beoordeling in samenhang, niet of aan alle eisen is voldaan. Als op het moment van de bijstandsaanvraag een betalingsverplichting nog niet onomstotelijk vast staat bijvoorbeeld, omdat de betalingsverplichting in rechte betwist wordt, dan wordt de schuld pas in aanmerking genomen, als de betalingsverplichting daadwerkelijk vast staat.

Studieschuld wordt niet als schuld meegenomen, omdat er geen daadwerkelijke verplichting tot terugbetaling bestaat.

Bij schuld aan familie wordt er verschillend beleid gehanteerd. Sommige gemeenten hanteren het beleid dat tenminste aan de navolgende criteria moet zijn voldaan: naam en toenaam, duidelijke omschrijving van de schuld en de reden van het aangaan daarvan, voorzien van een datum en een verifieerbare handtekening. Voorts moet komen vast te staan dat aan die schuld daadwerkelijk een verplichting tot terugbetaling is verbonden.

Andere gemeenten hanteren het criterium dat sprake moet zijn van een notariële vastlegging.

Wijze van verificatie

Voor de verificatie hanteren de gemeenten dat het concrete bestaan van schulden en de daarbij behorende verplichtingen dienen te worden aangetoond in de vorm van een overeenkomst of contract voor een lening of krediet, afschriften en aflossingsoverzichten van de laatste drie maanden, correspondentie achterstand leningen, correspondentie achterstand betalingen, bewijzen/overzichten van schulden. Niet alle gemeenten hanteren de driemaandentermijn.

2.10 Individuele vermogensgrenzen

De WWB kent geen vermogensgrens voor een co-ouder. Gemeenten hanteren of de vermogensgrens geldende van een alleenstaande of voor een alleenstaande ouder. Er zijn ook gemeenten die een individuele vermogensgrens hanteren. Eén gemeente stelt de vermogensgrens vast in de verhouding van co-ouderschap. Een andere gemeente hanteert voor bepaling van het bescheiden vermogen de volgende methode.

Indien het kind doorgaans niet meer dan drie dagen per week bij co-ouder verblijft, geldt vermogensgrens alleenstaande vermeerderd met de helft van het verschil tussen vermogensgrens alleenstaande ouder en alleenstaande. Verblijft kind doorgaans meer dan drie dagen bij de alleenstaande ouder, dan geldt de vermogensgrens voor een alleenstaande ouder;

2.11 Negatief vermogen

Bij de aanvang van de bijstand wordt het vermogen vastgesteld. De grens voor het vrij te laten bescheiden vermogen is voor een alleenstaande 5.180 euro (1 januari 2006) en voor een gezin of een alleenstaande ouder 10.360 euro (1 januari 2006). Dit bedrag wordt berekend op basis van de gegevens die de belanghebbende heeft verstrekt. Een negatief vermogen heeft geen invloed op de vermogensvrijlating. In dat geval resteert de volledige van toepassing zijnde vermogensvrijlating.

Sommige gemeenten stellen bij de aanvang van de bijstand een negatief vermogen op nihil. Indien echter het vermogen negatief is dan dient het negatieve vermogen als uitgangspunt te worden genomen. Hierbij dient te worden aangetekend dat het vermogen bij de beoordeling van het recht op bijstand pas een rol speelt nadat de vermogensvrijlating volledig is benut. Is het vermogen na volledige benutting van de vermogensvrijlating negatief dan bestaat er recht op bijstand. Is het vermogen daarentegen positief dan dient tot de grens van het vrij te laten vermogen te worden ingeteerd. De werkwijze van de gemeente (een negatief vermogen wordt op nihil gesteld) zou dus in een concrete situatie kunnen inhouden dat ingeval van vermogensaanwas belanghebbende het recht op recht bijstand ten onrechte wordt onthouden (bij een negatief vermogen en de vermogensvrijlating is door de vermogensaanwas volledig benut).

2.12 Beleid voor het interen van het meer dan bescheiden vermogen

Als de vermogensgrens wordt overschreden bestaat er geen recht meer op algemene bijstand. Het surplusvermogen moet worden gebruikt om zelfstandig in de bestaankosten te voorzien. Zodra betrokkene opnieuw een aanvraag indient voor algemene bijstand moet de gemeente nagaan of de 'intering' op een verantwoorde wijze heeft plaatsgevonden.

Als iemand bij aanvang van de uitkering de beschikking heeft over een vermogen dat hoger is dan het vrij te laten vermogen, dan dient de aanvraag te worden afgewezen. Als deze persoon opnieuw een bijstandsuitkering aanvraagt, moet worden beoordeeld of het 'oververmogen' op een verantwoorde wijze is ingeteerd. Om dit te beoordelen hanteren gemeenten veelal de volgende formule: interen van het oververmogen dient plaats te vinden op basis van $1\frac{1}{2}$ x de geldende basisnorm per maand plus de eventuele toeslag en minus de eventuele verlagingen verhoogd met de vakantietoeslag en de maandelijkse premie voor de ziektekostenverzekering (minus de eventueel ontvangen zorgtoeslag). Dit is een vuistregel die de Centrale Raad van Beroep accepteert.

Diverse gemeenten hebben uitgaande van bovenstaande formule sanctiebeleid ontwikkeld over de volgende twee punten.

1 Dient een maatregel te worden opgelegd en zo ja, de hoogte en de duur daarvan als de betrokkene te snel het surplusvermogen blijkt te hebben ingeteerd.

Als uit toepassing van de hiervoor genoemde formule blijkt dat het vermogen op een verantwoorde wijze is ingeteerd dan heeft dit geen gevolgen voor de bijstandsverlening. Als echter blijkt dat het vermogen te snel is ingeteerd, dan is er sprake van ongenoegzaam besef van verantwoordelijkheid. In dat geval zal de bijstand worden verleend met toepassing van een administratieve sanctie (de hoogte en de duur van de sanctie is veelal afhankelijk van de mate waarin te snel is ingeteerd op het vermogen). Daarnaast of in plaats daarvan kan de bijstand worden toegekend als lening tot het bedrag van 'de benadeling' van de gemeente (de benadeling = de bijstand die nu verstrekt moet worden over de periode die betrokkene eigenlijk nog had moeten overbruggen met zijn surplusvermogen).

2 Welke omstandigheden invloed hebben bij de beoordeling of de intering op een verantwoorde wijze heeft plaatsgevonden.

De interingsnorm kan worden verhoogd in verband met hoge woonkosten en het in te teren vermogen worden verlaagd door substantieel noodzakelijke uitgaven (bv aanschaf duurzame gebruiksgoederen; Andere bijzondere noodzakelijke kosten kunnen in mindering worden gebracht op het meerdere vermogen.

2.13 Beleid voor de beschikking over het vastgestelde vermogen

De WWB stelt weliswaar geen eisen aan de inhoud van de beschikking maar geredeneerd vanuit een deugdelijke motivering van de beschikking dient het aanwezige vermogen (zowel posi-

tief als negatief) alsmede de van toepassing zijnde vermogensgrens te worden genoemd. Immers belanghebbende dient uit de beschikking de nog resterende aanwasruimte van het vermogen te kunnen afleiden.

De helft van de gemeenten gaat van het volgende uit:

In de beschikking kan de gemeente volstaan met de mededeling dat het vermogen lager is dan de toepasselijke vermogensgrens. Een weergave van de vermogensberekening kan achterwege blijven aangezien het College vaststelt dat er recht op bijstand bestaat. Pas indien als gevolg van vermogensmutaties er geen recht meer op bijstand bestaat, zal het College inzage moeten geven in de wijze waarop het vermogens(saldo) berekend is.

Voorlopige vaststelling van het vermogen

Sommige gemeenten hebben specifiek in hun richtlijnen aangegeven hoe bij de opstelling van de beschikking moet worden gehandeld wanneer het vermogen nog niet definitief kan worden vastgesteld. Wanneer bijvoorbeeld bij aanvang bijstand sprake is van een lopende echtscheidingsprocedure/boedelscheiding, moet de mededeling worden opgenomen dat het vermogen na afwikkeling van de echtscheiding wordt vastgesteld en bij overschrijding van de vermogensgrens de teveel betaalde bijstand zal worden teruggevorderd

2.14 Conclusie Invulling beleid, gegevensuitvraag en controle

Ten aanzien van de invulling van de beleidsruimte zijn de volgende vragen geformuleerd:

- hoe geven gemeenten invulling aan de hen toekomende beleidsvrijheid bij het onderzoek naar de vermogenssituaties van belanghebbende en het al dan niet geheel of gedeeltelijk in aanmerking nemen van bepaalde componenten bij de vermogensvaststelling?
- is de invulling van beleid, gegevens uitvraag en onderzoek in overeenstemming met de wet?
- wat zijn opvallende verschillen tussen gemeenten (invulling beleid, gegevensuitvraag en onderzoek)?

De beantwoording van deze vragen wordt hierna beschreven en daarbij worden conclusies geformuleerd.

Invulling beleid

A de aspecten die gemeenten betrekken bij het onderzoek naar vermogen

Ten behoeve van het onderzoek is een vragenlijst gehanteerd die in de praktijk wordt gebruikt als checklist bij het onderzoek naar vermogen. Over de volgende aspecten zijn de bevindingen en conclusies weergegeven:

- Bank- en spaartegoeden;
- Eigen woning/ woonschip;
- Auto, caravan, camper en pleziervaarttuig;
- Antiek en sieraden;

- Waardepapieren, levensverzekeringen e.d.;
- Leefgeld;
- Schulden.

Nagenoeg alle gemeenten vragen over de zeven genoemde onderwerpen gegevens aan de burger als deze een aanvraag om bijstand indient.

Dat betekent dat nagenoeg alle gemeenten van mening zijn dat de aanwezigheid en de waarde van die bezittingen beoordeeld moeten worden bij de vaststelling van het in aanmerking te nemen vermogen en het bepalen van recht op bijstand (*naar hun aard en waarde zijn deze bezittingen niet algemeen gebruikelijk of noodzakelijk*).

Bij de invulling van het beleid is sprake van een bepaalde mate van uniformiteit omdat veel gemeenten hetzelfde handboek als uitgangspunt nemen. Het handboek wordt door een aantal gemeenten in zijn geheel als beleid overgenomen, anderen vullen onderdelen in met eigen keuzen.

Beleid met betrekking tot het interen van meer dan bescheiden vermogen

De meeste gemeenten hanteren dezelfde formule om te beoordelen of het surplusvermogen op verantwoorde wijze is ingeteerd. Ook hebben de gemeenten beleid ontwikkeld voor de beoordeling van de omstandigheden bij intering en het opleggen van een maatregel indien het surplusvermogen te snel is ingeteerd.

B Gegevensuitvraag en controle

Alle gemeenten hebben aan de bevoegdheid om gegevens te verzamelen inhoud gegeven door gebruik te maken van een inlichtingenformulier, waarop de burger moet invullen of sprake is van bezittingen of schulden. Daarnaast vragen alle gemeenten veel bewijsstukken om aan te tonen dat de gegevens - die op het inlichtingenformulier zijn vermeld - juist zijn.

C Invulling van beleid, gegevens uitvraag en onderzoek in overeenstemming met de wet?

Er zijn geen gemeenten die beleid hebben geformuleerd dat in strijd is met de WWB.

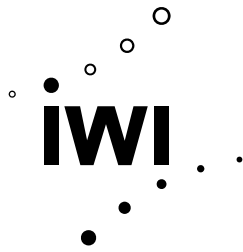
Bij de invulling van het beleid valt op dat bij (een aantal) gemeenten:

- bij de waardebepaling van de eigen woning de WOZ aanslag wordt gehanteerd, terwijl dat niet vergelijkbaar is met een taxatierapport;
- bij de beoordeling van aanwezig antiek of sieraden stukken van emotionele waarde buiten beschouwing worden gelaten;
- een bedrag voor de reservering voor een begrafenis wordt vrijgelaten. Dit is een invulling van de bepaling waarover de aanvrager redelijkerwijs kan beschikken;
- in de beschikking het aanwezige vermogen en de vermogensgrens niet altijd worden genoemd. Daardoor wordt aan de aanvrager niet meegedeeld wat de aanwasruimte is.

D Verschillen tussen gemeenten (invulling beleid, gegevensuitvraag en onderzoek)?

De verschillen in het geformuleerde beleid komen vooral voor bij:

- de waardebepaling van auto's, antiek en sieraden en waardepapieren en verzekeringen;
- het rekening houden met leefgeld;
- de invulling van het begrip redelijkerwijs beschikken;

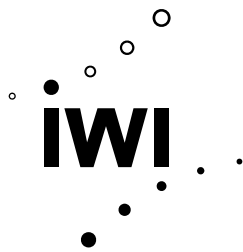
- de inhoud van de beschikkingen.

Twee gemeenten hanteren een verkorte aanvraagmethodiek waarbij geen gegevens worden gevraagd over sieraden, antiek en vermogenscomponenten als erfenis en boedelscheiding.

Verschillen bij gegevensuitvraag en controle

Niet alle gemeenten vragen dezelfde bewijsstukken om te kunnen controleren of de op het inlichtingenformulier vermelde gegevens juist zijn. De verschillen komen vooral voor bij:

- bank- en spaartegoeden;
- eigen woning;
- auto's;
- antiek en sieraden, waardepapieren en verzekeringen.

3 Bevindingen dossieronderzoek

3.1 Inleiding

Doelstelling van het dossieronderzoek was om de aanvragen om bijstand waarop in het derde kwartaal 2006 een besluit is genomen te beoordelen ten aanzien van het onderzoek naar en de vaststelling van het vermogen bij de aanvang van de bijstand. Beoordeeld werd of de WWB rechtmatig is uitgevoerd en of de gemeenten hun eigen beleid hebben uitgevoerd. Uitgangspunt voor de beoordeling is de wet, het beleid en de richtlijnen van de gemeente. In tabel 1 wordt het aantal gecontroleerde gevallen verdeeld naar groep weergegeven.

3.2 Algemeen

Tabel 1
Aantal gevallen dossieronderzoek naar groep

Groep	Aantal	Percentage
Alleenstaande	295	64
Eenoudergezin	93	20
Gezin	72	16
Totaal	460	100

Aantal gevallen met positief vermogen.

Uit nadere analyse van de gevallen volgt dat in 22 procent (103) van de onderzochte gevallen het saldo van het vermogen positief is (waarde van de bezittingen is meer dan de in aanmerking te bedrag van de schulden).

Opvallend is dat veruit het grootste gedeelte van de aanvragers van de onderzochte groep naast bezittingen ook schulden heeft. Deze schulden lopen op tot aanzienlijke bedragen.

Specificatie van bezittingen

In dertien van de onderzochte gevallen is sprake van bezit van een eigen woning. In tien gevallen (twee procent) bleek de overwaarde zodanig te zijn dat bijstand in de vorm van een geldlening is/ wordt verstrekt.

In 26 procent van de gevallen bleek er sprake te zijn van bezit van een auto.

Bezit van waardepapieren, levensverzekeringen, antiek en sieraden komen nagenoeg niet voor.

3.3 Rechtmatigheid en vaststelling vermogen

In alle 460 in het dossieronderzoek betrokken gevallen is gebleken dat de vaststelling van het vermogen rechtmatig is uitgevoerd.

Overschrijding vermogensgrens

In negen van de 460 gevallen is vastgesteld dat het in aanmerking te nemen vermogen de vermogensgrens overschrijdt.

Interen surplusvermogen

In drie (van de negen) gevallen is in de beschikking een datum genoemd waarna er wel recht op algemene bijstand zou bestaan. Dat is onjuist. Volgens de jurisprudentie van de CRVB mag belanghebbende niet gebonden worden aan een bepaald bestedingspatroon.

In één geval kon aan de hand van het dossier niet met zekerheid worden vastgesteld of de periode van interen van het eigen vermogen correct is vastgesteld. De uitvoering was in dit geval niet in overeenstemming met het beleid van de gemeente

3.4 Vaststelling vermogen

Uit de onderzochte dossiers blijkt dat de gemeenten in bijna alle gevallen de bepalingen die in de WWB zijn opgenomen over vermogen en de aspecten die de gemeenten in hun beleid daarover hebben opgenomen hebben betrokken bij de vaststelling van het vermogen.

Twee gemeenten hanteren een verkorte aanvraagprocedure. In deze situatie worden niet alle vermogenscomponenten beoordeeld. Dit speelde in totaal bij zeven van de 460 gevallen.

3.5 Verificatie van de informatie en volgen van het eigen beleid

Bank- en spaartegoeden

In vier gevallen bleken de bank- en spaartegoeden niet te zijn geverifieerd.

In één geval was afgeweken van het beleid om geen stukken vast te leggen voor vaststelling van de uitkering aangezien bij nader inzien sprake was van het vaststellen van een voorlopige uitkering.

In een paar gevallen werden de bankafschriften van zes maanden beoordeeld zonder nadere redenen, terwijl het gemeentelijke beleid bij deze gemeenten drie maanden is.

Eigen woning

In drie gevallen is de waarde van de eigen woning niet juist vastgesteld. In deze gevallen is het gemeentelijke beleid niet uitgevoerd. De onjuiste vaststelling heeft geen gevolgen voor het recht op bijstand.

In twee gevallen is de informatie over de eigen woning niet geverifieerd (niet in overeenstemming met beleid van de gemeente).

Auto's

In 121 gevallen werd op het inlichtingenformulier vermeld dat sprake is van bezit van een auto.

In de gevallen waar bezit van een auto niet werd vermeld op het inlichtingenformulier wordt dit in de meeste gevallen gecontroleerd bij de RDW. In 24 procent van de 121 gevallen waar sprake is van autobezit wordt dit niet geverifieerd en wordt uitgegaan van het gegeven antwoord door belanghebbende. In enkele gevallen was sprake van overschrijding van de gehanteerde norm waardoor een bedrag bij de vaststelling van het vermogen wordt meegeteld. In twee gevallen is, in afwijking van het beleid van de gemeente, het bezit van een auto niet geverifieerd. (Eenmaal bezit twee auto's geen gevolgen voor het recht op bijstand; eenmaal zegt cliënt gebruikt te maken van auto van ouders; dan kan de auto tot zijn vermogen worden gerekend; dat is echter niet geverifieerd).

Antiek en sieraden

In een paar gevallen is het gemeentelijke beleid betreffende antiek en sieraden niet gevolgd. Dit betrof gevallen waarbij ondanks het feit sprake was van een hoge verzekerde waarde van de inboedel en in afwijking van het gemeentelijke beleid is geen nader onderzoek ingesteld naar de aanwezigheid van deze goederen.

Aandelen en waardepapieren

In één geval heeft een gemeente- in afwijking van het gemeentelijk beleid- geen gegevens gevraagd over het bezit van aandelen en obligaties en het bezit ook niet geverifieerd. In twee gevallen, in afwijking van het gemeentelijke beleid, wordt vermogen voorlopig vastgesteld in afwachting van nadere gegevens over levensverzekeringen, etc. In een ander geval bleek uit het dossier niet of de gemeente de gegevens over levensverzekering heeft beoordeeld. Dit is niet in overeenstemming met het beleid.

Leefgeld

In 22 gevallen werd de hoogte van het leefgeld niet volgens het gemeentelijke beleid vastgesteld.

Schulden

In enkele gevallen is- in afwijking van het gemeentelijk beleid- niet vastgesteld of er daadwerkelijk een verplichting tot terugbetaling bestaat bij schulden. De redenen die hiervoor gegeven worden zijn divers.

In zes procent van de gevallen heeft de gemeente het bedrag van de in aanmerking te nemen schulden niet juist vastgesteld. In de meeste gevallen betreft dit situaties dat er nog onzekerheid bestaat over de hoogte van de schulden en deze op nihil zijn gezet. In een aantal gevallen is het bestaan van de schulden niet aannemelijk gemaakt of is een component onjuist meegeteld. Als gevolg van deze onzekerheid zijn in dit soort gevallen de bewijsstukken ook niet overlegd. In geval van schulden wordt niet altijd het gemeentelijke verificatiebeleid gevolgd.

Beschikking

In elf procent van de onderzochte dossiers is het vermogen als nihil gekwalificeerd, terwijl sprake is van een negatief vermogen.

De beschikking wordt door de gemeenten verschillend geredigeerd. Hierbij volgt een aantal voorbeelden.

- Een aanzienlijk aantal gemeenten (elf procent van de onderzochte dossiers) stelt het vermogen op nihil terwijl het vermogen feitelijk negatief is.
- Bij een negatief vermogen wordt vermogen op nihil gesteld en als zodanig in de beschikking opgenomen met de toevoeging dat tevens sprake is van een maximale vermogensvrijlating.
- Bij toekenning wordt alleen de vermogensruimte opgenomen in de beschikking. Dit is het verschil tussen de van toepassing zijnde vermogensvrijlating en het vastgestelde vermogen, waarbij een negatief vermogen op nihil wordt bepaald
- In de beschikking wordt een volledige specificatie opgenomen met betrekking tot de vermogensbestanddelen (zowel positief als negatief)
- In de beschikking wordt het vastgestelde vermogen (zowel negatief als positief) + de grens van het vrij te laten vermogen opgenomen. Hieruit kan belanghebbende de aanwasruimte van het vermogen afleiden
- Alleen het restant van het vrij te laten vermogen wordt in de beschikking opgenomen.
- In de beschikking wordt opgenomen het vastgestelde (negatieve) vermogen; de geldende vrijlating; de mededeling dat ‘vermogen mag worden opgebouwd tot €[norm] zonder dat dit invloed heeft op uw recht op uitkering’

3.6 Conclusies dossieronderzoek

A Rechtmatigheid

Vastgesteld is dat bij alle 460 gevallen de vaststelling van het vermogen voldoet aan de eisen van de WWB.

In een aantal gevallen is niet (geheel) wetsconform gehandeld, te weten:

- in vier procent van de onderzochte dossiers zijn gegevens niet geverifieerd;
- in zes procent van de gevallen is het bedrag van in aanmerking te nemen schulden niet juist vastgesteld; omdat onzekerheid bestond over de hoogte van het bedrag is de schuld op nihil gesteld;
- in elf procent van de gevallen is het bedrag van het vastgestelde vermogen in de beschikking als nihil opgenomen, terwijl sprake is van een negatief vermogen.

Voor de laatste twee opmerkingen betekent dit dat - het risico bestaat - dat de rechtmatigheid van de bijstand in de toekomst in het geding kan komen zodra er mutaties in het vermogen voorkomen. (zie hiervoor de toelichting in paragraaf 2.11 negatief vermogen).

B Beeld van de uitvoering

Van de 460 onderzochte gevallen zijn er 103 met een positief vermogen (waarde bezittingen minus schulden= positief bedrag). Het grootste deel van de aanvragers heeft een negatief vermogen (bedrag schulden groter dan waarde bezittingen). De schulden kunnen tot een aanzienlijk bedrag oplopen.

In negen gevallen is sprake van overschrijding van het vrij te laten vermogen vanwege de waarde van bezittingen.

In dertien gevallen is sprake van een eigen woning. In tien gevallen is de overwaarde zodanig dat bijstand in de vorm van een geldlening werd verstrekt.

In 26 procent (121 gevallen) is sprake van bezit van een auto.

In enkele gevallen is daarbij vastgesteld dat de waarde van de auto het door de gemeente gehanteerde normbedrag overschrijdt waardoor een bedrag meegeteld moet worden bij de vaststelling van het vermogen.

Bezit van waardepapieren, levensverzekeringen, antiek en sieraden komt nagenoeg niet voor. Afwijking bij de uitvoering van het eigen beleid komt voor bij:

- Verificatie van gegevens.
In vier procent van de onderzochte dossiers zijn gegevens niet geverifieerd. Dit betreft: bank- en spaartegoeden; eigen woning; auto's; waardepapieren; schulden.
- Leefgeld
In 22 gevallen is leefgeld niet volgens het gemeentelijke beleid vastgesteld.
- Interen van het vermogen; vaststellen waarde eigen woning; onduidelijkheid over de waarde van bezittingen en schulden.
Twee gemeenten hanteren een verkorte aanvraagprocedure. Dan worden niet alle vermogensbestanddelen beoordeeld. Dit betreft zeven gevallen.

3.7 Overige bevindingen

Negatief vermogen

In veel gevallen waarbij sprake is van aanwezige schulden en daardoor sprake is van een negatief vermogen (bedrag schulden is groter dan waarde bezittingen) wordt in de beschikking het vermogen op nihil gesteld. Dit is weliswaar onjuist, maar heeft bij de aanvang van de bijstand geen gevolgen voor belanghebbende. Het kan wel gevolgen hebben bij de beoordeling van het recht op bijstand tijdens de periode van bijstandsverlening, als sprake is van vermogensmutaties. Immers steeds moet daarbij wordt beoordeeld of de mutaties tot gevolg hebben dat de vermogensgrens wordt overschreden. Door niet uit te gaan van het negatief vermogen, maar van nihil kan ingeval van vermogensaanwas tijdens de bijstand belanghebbende het recht op recht bijstand ten onrechte kan worden onthouden (zie ook hoofdstuk 2, paragraaf 11).

Bekend is bij IWI dat gemeenten om praktische redenen hier voor kiezen (het vermogen op nihil stellen) maar in de praktijk wel het negatieve vermogen hanteren voor de beoordeling van het recht op algemene bijstand.

Verkorte aanvraagprocedure

Twee gemeenten hanteren een verkorte aanvraagprocedure wanneer tijdens de intake blijkt dat waarschijnlijk sprake zal zijn van een korte duur van de bijstandsverlening. De energie wordt gestoken in uitstroom en niet in administratieve procedures. Er vindt geen uitvraag van gegevens plaats naar de hoogte van de eventuele afgesloten inboedelverzekering (de hoogte van deze verzekering is een indicatie op het mogelijke bezit van antiek en sieraden) en overige vermogenscomponenten. De afdeling interne controle van de gemeenten heeft (achteraf) vastgesteld dat nagenoeg alle uitkeringen rechtmatig zijn verstrekt en dat een eventueel risico te verwaarlozen is.

De verkorte aanvraagprocedure die twee gemeenten hanteren heeft tot gevolg dat niet over alle vermogensaspecten gegevens worden gevraagd en dat niet alle informatie wordt geverifieerd

(zie hoofdstuk 2 onder paragraaf 2.1). Deze gemeenten maken, in vergelijking met de ‘normale’ beoordeling van aanvragen om bijstand, bij de verkorte procedure een afweging en nemen een risico ten aanzien van de rechtmatigheid van de uitvoering.

Op grond van artikel 53 a, eerste en tweede lid van de WWB hebben de gemeenten de bevoegdheid om te bepalen welke gegevens zij vragen ten behoeve van de verlening van de bijstand en op welke wijze zij onderzoek instellen. De meeste gemeenten hebben hieraan invulling gegeven door ten aanzien van minimaal zeven onderwerpen (zie paragraaf 2.14 invulling beleid) gegevens en bewijsstukken te vragen van de belanghebbende.

Huisbezoek

Veel gemeenten kiezen voor het uitvoeren van een huisbezoek bij de beoordeling van het recht op bijstand. Het huisbezoek wordt steeds meer ingezet als instrument om vast te stellen of de gegevens door de belanghebbende juist en volledig zijn verstrekt. De aanwezigheid en beoordeling van de bezittingen (van het vermogen) is één van de onderdelen die bij het huisbezoek aan de orde komt.

Vaststelling van het saldo van bezittingen en schulden tijdens de uitkeringsperiode

Gemeenten dienen periodiek na te gaan of sprake is van een vermogensmutatie en of er gelet op het dan aanwezige vermogen nog recht op bijstand bestaat.

Hoewel dit onderdeel van de uitvoering niet tot het kader van dit onderzoek behoort, heeft de inspectie tijdens het onderzoek de indruk gekregen dat gemeenten meerdere methoden hierbij hanteren. Een aantal van de varianten die zijn aangetroffen worden hierna beschreven.

- Bij aanvang van de bijstandsverlening wordt vastgesteld dat het vermogen positief of negatief is en dat er recht op bijstand is. Dat bij de aanvang van de bijstand vastgestelde bedrag is gedurende de bijstandsperiode het uitgangspunt voor de vermogensvrijlating.
- Het kan noodzakelijk zijn dat herberekening van het vermogen moet plaatsvinden. Dat komt voor als na de vermogensvaststelling alsnog vorderingen of nabetalingen plaatsvinden die betrekking hebben op de periode voorafgaand aan de bijstandsverlening en daar bij betrokken hadden moeten worden.
- Sommige gemeenten stellen bij vermogensaanwas ook de vermogensvrijlating opnieuw vast. Stel dat het aanvangsvermogen is gedaald als gevolg van bestedingen of het opnieuw aangaan van schulden. In dat geval gaat de gemeente ervan uit dat de vermogensaanwasruimte toeneemt. Dat is niet toegestaan. De vermogensvrijlating heeft een eenmalig karakter.

4 Conclusies

Rechtmatigheid

De inspectie heeft vastgesteld dat het beleid en de uitvoering voldoen aan de eisen van de WWB. Uit het dossieronderzoek is gebleken dat er sprake is van een in verhouding gering aantal gevallen waarin sprake is van een niet wetsconforme uitvoering en dat het eigen beleid niet altijd wordt uitgevoerd. Dit betreft vooral de verificatie en de toepassing van leefgeld. De niet wetsconforme uitvoering heeft overigens geen gevolgen heeft voor de rechtmatigheid van de uitvoering, omdat in de meeste gevallen is vastgesteld dat ondanks de fout de vermogensgrens niet werd overschreden en er recht is op een bijstandsuitkering.

Invulling beleid en uitvoering door gemeenten

Om bij de aanvraag van een bijstandsuitkering het aanwezige vermogen te kunnen beoordelen vragen gemeenten gegevens van de burger. Alle gemeenten vragen hiervoor dezelfde gegevens (bezittingen en schulden).

Voor de meeste van deze aspecten hebben gemeenten beleid geformuleerd of werkinstructies vastgesteld over de gegevens die men wil hebben, de bewijsstukken die daarbij moeten worden geleverd en hoe de waardering moet gebeuren.

De gemeenten hebben in hun beleid ook vastgelegd hoe zij omgaan met gevallen waarbij de vermogensgrens wordt overschreden.

Met de invoering van de WWB is bewust gekozen voor beleidvrijheid en minder regels voor de uitvoering. Daarmee worden in beginsel verschillen in beleid en uitvoering tussen gemeenten geaccepteerd evenals de gevolgen die de verschillen kunnen hebben voor de burgers van de diverse gemeenten.

Uit het onderzoek is gebleken dat verschillen tussen gemeenten vooral voorkomen bij waardering van bezittingen (betreft auto's, antiek, waardepapieren) en bij gegevensuitvraag en controle (bank- en spaartegoeden, auto's, eigen woning, antiek, waardepapieren). Hiermee wordt de vooronderstelling van het onderzoek bevestigd dat de uitvoering van dit aspect complex is.

Gevolgen beleid en uitvoering

IWI vindt het opvallend (en verontrustend) dat in bijna 75 procent van de gevallen die in het onderzoek zijn betrokken de burgers die een aanvraag om bijstand indienen al beginnen met een negatief vermogenssaldo.

Deze bevinding wijst er volgens IWI op dat veel mensen al schulden hebben op het moment dat zij een aanvraag om bijstand indienen.

Op grond van het onderzoek trekt IWI de conclusie dat de gemeenten bij de invulling van het beleid ten aanzien van de vaststelling van het vermogen nog weinig gebruik maken van risico-analyse.

Gemeenten vragen veel gegevens van de burgers en besteden veel tijd aan de controle van de gegevens om te kunnen vaststellen of er sprake is van vermogen en mogelijke overschrijding

van de vermogensgrens in de WWB. Al deze gegevens achten de gemeenten van belang voor de vaststelling van het recht op bijstand.

Op basis van de verhouding tussen het aantal gegevens dat wordt gevraagd, de tijd die wordt besteed aan de controle en het kleine aantal gevallen waarbij de vermogensgrens daadwerkelijk wordt overschreden lijkt het risico op het ten onrechte toekennen van een uitkering, op grond van de overschrijding van de vermogensgrens, minimaal. Zoals hiervoor al is aangehaald roept de uitkomst van het onderzoek de vraag op of er ten aanzien van dit aspect van de wetsuitvoering niet nodeloos uitvraag van gegevens van de burger plaatsvindt.

Uit het onderzoek blijkt dat er in een klein aantal gevallen (negen van de 460 onderzochte dossiers) de vermogensgrens wordt overschreden.

Dit resultaat roept de vraag op in hoeverre deze inspanningen doelmatig zijn. Enkele gemeenten hebben een dergelijke afweging gemaakt door een verkorte aanvraagprocedure te hanteren als men vermoedt dat de aanvrager snel weer uitstroomt.

Dat is een voorbeeld van het gebruik maken van de beleidsvrijheid zoals bedoeld in de WWB waarbij om doelmatigheidsredenen ervoor is gekozen om niet alle (“normale”) gegevens te vragen en te controleren. De gemeenten geven daarbij ook het signaal dat het hen gaat om werk boven inkomen.

Bij de invulling van de beleidsvrijheid moet de gemeente wel het risico onderkennen en maatregelen treffen om dergelijke gevallen te kunnen detecteren en indien blijkt dat een uitkering ten onrechte is verstrekt de onjuiste situatie te kunnen herstellen.

Bijlage

Toetsingskader

Wettelijk kader

Artikel 34. Vermogen

- 1a. Onder vermogen wordt verstaan de waarde van de bezittingen waarover de alleenstaande of het gezin beschikt of redelijkerwijs kan beschikken, verminderd met de aanwezige schulden. De waarde van de bezittingen wordt vastgesteld op de waarde in het economische verkeer bij vrije oplevering.
- 1b. Onder vermogen wordt verstaan middelen die worden ontvangen in de periode waarover algemene bijstand is toegekend, voor zover deze geen inkomen betreffen als bedoeld in de artikelen 32 en 33.
- 2a. Niet als vermogen wordt in aanmerking genomen bezittingen in natura die naar hun aard en waarde algemeen gebruikelijk zijn dan wel, gelet op de omstandigheden van persoon en gezin, noodzakelijk zijn.
- 2b. Niet als vermogen wordt in aanmerking genomen het bij de aanvang van de bijstand aanwezige vermogen voor zover dit minder bedraagt dan de van toepassing zijnde vermogensgrens, genoemd in het derde lid.
- 2c. Niet als vermogen wordt in aanmerking genomen spaargelden opgebouwd tijdens de periode waarin bijstand wordt ontvangen.
- 2d. Niet als vermogen wordt in aanmerking genomen het vermogen gebonden in de woning met bijbehorend erf, als bedoeld in artikel 50, eerste lid, voor zover dit minder bedraagt dan €43.700,- (per 1 januari 2006)
- 2e. Niet als vermogen wordt in aanmerking genomen vergoedingen voor immateriële schade als bedoeld in artikel 31, tweede lid, onderdeel l en m.
- 2f. Niet als vermogen wordt in aanmerking genomen de opgebouwde voorziening ten behoeve van een levensloopregeling als bedoeld in artikel 19g, eerste lid, van de Wet op de loonbelasting 1964 bij een uitvoerder als bedoeld in artikel 19g, derde lid, van die wet.
- 3a. De in het tweede lid onderdeel b bedoelde vermogensgrens is voor een alleenstaande €5.180,- (per 1 januari 2006).

- 3b. De in het tweede lid onderdeel b bedoelde vermogensgrens is voor een alleenstaande ouder €10.360,- (per 1 januari 2006).
- 3c. De in het tweede lid onderdeel b bedoelde vermogensgrens is voor de gehuwden samen €10.360,- (per 1 januari 2006).
- 4a. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing op bezittingen die worden verworven in de periode waarover algemene bijstand is toegekend en op middelen als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, met dien verstande dat de van toepassing zijnde vermogensgrens, bedoeld in het derde lid, daarbij wordt verminderd met het vermogen dat bij aanvang van de bijstandsverlening niet in aanmerking is genomen op grond van het tweede lid, onderdeel b.
- 4b. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing op bezittingen die worden verworven in de periode waarover algemene bijstand is toegekend en op middelen als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, met dien verstande dat de van toepassing zijnde vermogensgrens, bedoeld in het derde lid, daarbij wordt verminderd met het vermogen dat tijdens de bijstandsverlening niet in aanmerking is genomen op grond van dit lid.

De gemeente moet periodiek het vermogen opnieuw vaststellen.

Artikel 8a Regels bestrijding misbruik

De gemeenteraad stelt in het kader van het financiële beheer bij verordening regels voor de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van bijstand alsmede van misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet.

Artikel 17 Inlichtingenplicht

1. De belanghebbende doet aan het college op verzoek of onverwijld uit eigen beweging mededeling van alle feiten en omstandigheden waarvan hem redelijkerwijs duidelijk moet zijn dat zij van invloed kunnen zijn op zijn arbeidsinschakeling of het recht op bijstand.
2. De belanghebbende is verplicht aan het college desgevraagd de medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van deze wet.

Artikel 53a Verstrekking en onderzoek gegevens

1. Onverminderd artikel 28, tweede en derde lid, van de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen, bepaalt het college welke gegevens ten behoeve van de verlening van bijstand dan wel de voortzetting daarvan door de belanghebbende in ieder geval worden verstrekt en welke bewijsstukken worden overgelegd, alsmede de wijze en het tijdstip waarop de verstrekking van gegevens plaatsvindt.
2. Het college is bevoegd onderzoek in te stellen naar de juistheid en volledigheid van de verstrekte gegevens en zonodig naar andere gegevens die noodzakelijk zijn voor de verle-

ning dan wel de voortzetting van bijstand. Indien het onderzoek daartoe aanleiding geeft kan het college besluiten tot herziening van de bijstand

Artikel 28 lid 2 en 3 Wet Structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen

1. [.....]
2. De belanghebbende verstrekt aan de Centrale organisatie werk en inkomen alle gevraagde gegevens en bewijsstukken die nodig zijn voor de beslissing op zijn aanvraag door het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen onderscheidenlijk burgemeester en wethouders van de betrokken gemeente dan wel voor de verdere behandeling van zijn aangifte van werkloosheid door het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen. De Centrale organisatie werk en inkomen onderzoekt de verstrekte gegevens en bewijsstukken op bij ministeriele regeling te bepalen wijze op juistheid, volledigheid en consistentie.
3. De Centrale organisatie werk en inkomen draagt de aanvraag of aangifte, bedoeld in het eerste lid, met de daarbij verstrekte gegevens en bewijsstukken, alsmede het daarbij behorende sociaalfiscaalnummer, over aan het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen onderscheidenlijk burgemeester en wethouders van de betrokken gemeenten. Zij geeft daarbij aan welke gegevens en bewijsstukken zij overeenkomstig het tweede lid heeft onderzocht en wat haar oordeel hieromtrent is, alsmede, indien van toepassing, de dag bedoeld in het eerste lid, vierde volzin. De overdracht vindt plaats zodra de verstrekte gegevens en bewijsstukken naar het oordeel van de Centrale organisatie werk en inkomen juist, volledig en consistent zijn, doch in elk geval binnen een bij algemene maatregel van bestuur te bepalen termijn na de aanvraag of aangifte. De Centrale organisatie werk en inkomen doet tegelijkertijd overdracht schriftelijke mededeling aan belanghebbende.

